

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Notatka z Seminarium w Parlamencie Europejskim nt. przyszłości inicjatywy inteligentnych wiosek w dniach 21-22 lutego 2019 r.

Chociaż względnie nowa, koncepcja *Smart Villages* (Inteligentnych wiosek) od blisko pięciu lat zyskuje coraz większe zainteresowanie i staje się częścią polityki na nadchodzący okres oprogramowania. W planach strategicznych wśród wskaźników rezultatu pojawią się i te, dotyczące Inteligentnych wiosek. Warto tej koncepcji się uważnie przyjrzeć, i to nie tylko ze względu na wspomniane wskaźniki, ale przede wszystkim z uwagi na szanse spowolnienia negatywnych zjawisk na obszarach wiejskich.

W dniach 21-22 lutego 2019 r. w Brukseli odbyło się seminarium „*The smart eco-social villages pilot project and the future of Smart Villages*” (Projekt pilotażowy ekologicznych i społecznych inteligentnych wiosek oraz przyszłość Inteligentnych wiosek), będące swego rodzaju podsumowaniem tego projektu. W dużej mierze doszło do niego dzięki działaniom zainicjowanym w 2015 roku przez węgierskiego europarlamentarzystę Tibora Szanyi, których efektem był między innymi projekt pilotażowy poświęcony temu tematowi, sfinansowany ze środków pochodzących z Parlamentu Europejskiego.

Jednym z zadań projektu jest opracowanie definicji wsi inteligentnej. Jak piszą organizatorzy, definicja ma uwzględniać szeroką gamę obecnych i przyszłych działań, być na tyle elastyczną i pojemną, aby możliwe było jej stosowanie w różnych kontekstach krajowych i lokalnych. Uwzględnia także kontekst WPR po 2020 r. przewidujący większą elastyczność dla państw członkowskich. Chodzi o to, aby umożliwić państwom członkowskim dostosowanie i skoncentrowanie polityki na ich konkretnych potrzebach, a tym samym także w odniesieniu do projektowania i wdrażania interwencji wspierających inteligentne wioski. Celem definicji jest zatem zainspirowanie i wyjaśnienie potencjału koncepcji społecznościom wiejskim, w celu podjęcia przez nich działań a także, dla decydentów w podejmowaniu decyzji umożliwiających wspieranie inteligentnych wiosek w nadchodzącym okresie programowania.

Inteligentne wioski to społeczności na obszarach wiejskich, które stosują innowacyjne rozwiązania, aby zwiększyć swoją odporność, wykorzystując lokalne mocne strony i nowe możliwości. Opierają się na partycypacyjnym podejściu do opracowania i wdrożenia swojej strategii, mającej na celu poprawę ich warunków gospodarczych, społecznych i/lub środowiskowych, w szczególności poprzez wykorzystanie rozwiązań oferowanych przez technologie cyfrowe. Inteligentne wioski korzystają ze współpracy i sojuszy z innymi społecznościami i podmiotami na obszarach wiejskich i miejskich. Inicjowanie i wdrażanie strategii Smart Village może opierać się na istniejących inicjatywach i może być finansowane z różnych publicznych i prywatnych źródeł.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Inteligentne wioski mogą obejmować jedno lub kilka osiedli ludzkich, bez żadnych ograniczeń dotyczących granic administracyjnych lub liczby mieszkańców. W odniesieniu do warunków kwalifikowalności do wsparcia państwa członkowskie mogą stosować definicje obszarów wiejskich zgodnie z OECD, EUROSTAT lub innymi, własnymi kryteriami.

Podejście partycypacyjne oznacza aktywne uczestnictwo społeczności lokalnej w opracowywaniu i podejmowaniu decyzji dotyczących strategii Smart Village. W fazie wdrażania podejście partycypacyjne zapewni odpowiednie uwzględnienie potrzeb w zakresie budowania potencjału i szkolenia osób.

Technologie cyfrowe obejmują na przykład technologie informacyjne i komunikacyjne, ale także wykorzystywanie dużych zbiorów danych lub innowacje związane z korzystaniem z Internetu rzeczy. Działają one jak dźwignie, aby inteligentne wioski mogły stać się bardziej sprawne, lepiej wykorzystywały swoje zasoby i zwiększać atrakcyjność obszarów i jakość życia mieszkańców wsi. Korzystanie z technologii cyfrowych nie jest warunkiem wstępnym do bycia inteligentną wioską, ale z całą pewnością, tam gdzie to możliwe, szybki dostęp szerokopasmowy ułatwi wdrażanie rozwiązań cyfrowych.

Strategie Smart Village odpowiadają na wyzwania i potrzeby ich terytoriów, opierając się na lokalnych mocnych stronach i dostępnych zasobach. Strategie muszą określać cele krótko-, średnio- i długoterminowe. Postęp musi być mierzalny za pomocą wskaźników wydajności, które zostaną określone w planach realizacyjnych. Plany te powinny podlegać przeglądowi w regularnych odstępach czasu, aby umożliwić ciągłe doskonalenie i uaktualnianie. Strategie mogą mieć na celu, na przykład: poprawa dostępu do usług (w różnych dziedzinach, takich jak zdrowie, szkolenia lub transport), w celu zwiększenia możliwości biznesowych i tworzenia miejsc pracy, rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności i praktyk rolniczych, rozwoju odnawialnych źródeł energii, rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, lepsze wykorzystanie zasobów naturalnych, dostosowanie się do zmian klimatu, zachowanie środowiska naturalnego i różnorodności biologicznej, lepszą waloryzację dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia atrakcyjności turystycznej itp.

Seminarium podzielono na dwie sesje i cztery panele. Rozpoczęto prezentacją projektu i zaproponowanej definicji. Definicja, jak już wcześniej wspomniano, jest bardzo szeroka ze względu na zróżnicowanie obszarów wiejskich w Unii Europejskiej i wolę objęcia nią wyzwań i potrzeb przed jakimi one stoją. Obejmuje ona społeczności stosujące innowacyjne rozwiązania, opierające się na partycypacji społecznej, wykorzystujące technologie cyfrowe (to ostatnie niekoniecznie). Społeczności czerpiące korzyści ze współpracy i sojuszy z innymi społecznościami oraz podmiotami na wsi i w mieście. Inicjatywa i wdrażanie strategii Smart Village można opierać na istniejących już inicjatywach i można je finansować z różnych publicznych i prywatnych źródeł. Partycypacyjność

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

oznacza autentyczne uczestnictwo lokalnych społeczności w tworzeniu i wdrażaniu takiej strategii. Nacisk kładzie się na potrzebę budowy zdolności instytucjonalnych i szkolenie mieszkańców. Technologie cyfrowe są narzędziem działającym jako dźwignia, która pozwala inteligentnym wioskom na zwiększenie elastyczności, lepsze wykorzystanie zasobów oraz poprawę atrakcyjności obszarów wiejskich i jakości życia mieszkańców wsi. Korzystanie z technologii cyfrowych nie jest warunkiem wstępnym do stania się inteligentną wioską. Tam gdzie to możliwe, szybki dostęp szerokopasmowy ułatwi wdrażanie rozwiązań cyfrowych.

Na pierwszej sesji zatytułowanej *Innowacyjne rozwiązania dla inteligentnych wiosek* w panelu *Innowacyjne usługi dla inteligentnych wiosek* przedstawiono trzy przykłady: Sogn og Fjordane (Norwegia) to bardzo interesujące wykorzystanie odnawialnej energii z fiordu dla zaspokojenia potrzeb energetycznych lokalnej społeczności. Dzięki koordynacji lokalnej władzy udało się osiągnąć niezbędną dla powodzenia projektu masę krytyczną; Ville d’Anania (Włochy) jest przykładem zastosowania innowacji w świadczeniu usług publicznych; Fintry (Szkocja) to pozytywny przykład współpracy lokalnej gminy z farmą wiatrową przynoszący wiele korzyści mieszkańcom i środowisku.

W drugim panelu, *Rola i znaczenie technologii cyfrowych* we wprowadzeniu zwrócono uwagę, że cyfryzacja jest narzędziem, a nie celem samym w sobie. Nowym technologiom musi towarzyszyć budzenie świadomości, w zakresie możliwości przez nie tworzonych i szkolenia ułatwiające nabywanie kompetencji niezbędnych do ich sprawnego wykorzystywania. Nowe technologie z sukcesem wykorzystywane są w Los Corroles de Buelna (Hiszpania), gdzie zbudowano nową strukturę komunikacyjną, w formie wielofunkcyjnej otwartej sieci do zarządzania infrastrukturą i usługami dla mieszkańców. Pozwoliło to znacznie zmniejszyć koszty i rozszerzyło zakres oferowanych usług. Bardzo ciekawym przypadkiem jest również Bras-sur-Meuse (Francja). W tej niewielkiej gminie cyfrowe zarządzanie jest na bardzo zaawansowanym poziomie dzięki edukacji, szkoleniom i przede wszystkim, dzięki woli politycznej, osiągnięto sukces.

W drugiej sesji *Strategie inteligentnych wsi*, w panelu *Jak przygotowywać strategie Smart Villages*, podkreślono, że dla osiągnięcia sukcesu, konieczne jest silne przywództwo (*leadership*) powiązane z aktywnością i zaangażowaniem społeczności lokalnej. Bardzo korzystna może być współpraca ze środowiskiem naukowym, ale wypracowana strategia powinna być prosta i zrozumiała. Właśnie tak jest w Svärdsjö (Szwecja), gdzie młodzi i starsi mieszkańcy współpracując ze sobą osiągnęli bardzo wiele. Podobnie w Killorglin, Co Kerry (Irlandia) współpraca i zaangażowanie, systemowe rozpoznanie potrzeb i poszukiwanie nowych pomysłów, pozwoliło na znalezienie inteligentnych odpowiedzi na wyzwania, przed którymi stała lokalna społeczność.

Ostatni panel próbował odpowiedzieć na pytanie *Jak finansować Smart Villages?* Wsparcie powinno być dostosowane do skali i poziomu rozwoju, zaś system administrowania prosty i sprawny. Klasyczny problem dostarczenia usług publicznych, bardziej kosztowny na słabo zaludnionych obszarach wiejskich, można rozwiązywać dzięki technologiom cyfrowym i innowacjom, jest to szansa na reorientację polityki rozwoju obszarów wiejskich w sposób, który daje duże korzyści przy stosunkowo niskich wydatkach. Udało się to w Comillas (Hiszpania), gdzie dzięki współpracy lokalnych gmin i redukcji kosztów, oszczędności uzyskane poprzez innowacje pozwalają na finansowane kolejnych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

elementów strategii i inteligentnych usług. W Alsómcsolád (Węgry) wprowadzono odpowiednie rozwiązania technologiczne przy zastosowaniu elastycznej technologii. Gmina korzystała ze środków finansowych pochodzących z różnorodnych źródeł, a przede wszystkim Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Chyba najważniejszą konkluzją z tego panelu jest taka: najpierw opracowujemy własną, partycypacyjną strategię smart village a następnie poszukujemy źródeł finansowania jej elementów. Jeśli strategia powstaje pod dostępne fundusze, rezultaty są wówczas zazwyczaj bardzo nietrwałe.

Koncepcja smart villages to interesująca szansa na skuteczne wspieranie rozwoju obszarów wiejskich i warto z niej korzystać. Warto być obecnym i aktywnym uczestnikiem tego procesu i trochę szkoda, że wśród przedstawianych inteligentnych rozwiązań, nie było przykładu z Polski.

W czasie dyskusji przedstawiciele trzech Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej – Polityki regionalnej i miejskiej (DG Regio), Mobilności i transportu (DG Move) i Rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich (DG Agri) – mówili o planowanych możliwościach finansowania smart villages w nadchodzącym okresie programowania. Finansowanie działań mieszczących się w ramach koncepcji smart villages może i powinno mieć różne źródła. Jak pokazała praktyka ostatnich okresów programowania, łączenie środków z różnych źródeł nie jest łatwe. Nadchodzący okres programowania prawdopodobnie będzie się wiązał z podobnymi trudnościami. Wiele przesłanek, a także prezentacje i dyskusje na tym seminarium potwierdzają, że potrzebujemy nowej struktury polityk wspólnotowych. Potrzebujemy polityki rozwoju lokalnego, która systemowo i bez zbędnej biurokracji finansowałaby rozwój społeczności lokalnych, miejskich i wiejskich. Dlatego warto apelować do polityków, wszystkich którzy mają na to wpływ, aby taką politykę na lata 2027+ wypracować.

Prezentacje dostępne są pod adresem: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/6th-meeting-thematic-group-smart-villages_en.

Notatkę sporządził: Dr Andrzej Hałasiewicz, RURBAN Wieś-Miasto-Region. Pan Hałasiewicz brał udział w seminarium jako przedstawiciel Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW). Tłumaczenia stosowanych przez prelegentów pojęć i tytułów projektów zostały dokonane przez autora notatki.

Udział Pana dra Andrzeja Hałasiewicza w spotkaniu finansowany był ze środków Jednostki Centralnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

